

Eğitim Fakültelerinde Öğrenim Gören Öğretmen¹ Adaylarının Değer İfadesi Tercihlerinin İncelenmesi

Investigation Of the Value Expression Preferences Of Teacher Candidates Studying In Education Faculties

Pelin İPEK², Ahmet Şadan ÖKMEN³

Makale Hakkında

Gönd. Tarihi: 23.03.2021
Kabul Tarihi: 06.12.2021
Yayın Tarihi: 01.05.2022

Anahtar Kelimeler

Değerler eğitimi,
öğretmenlik mesleği
değerleri
değer tercihleri,
karakter eğitimi.

Key Word

Values education,
the teaching profession
values,
value preferences,
character education.

Özet

Bu araştırmada, MSKÜ Eğitim Fakültesi yaz okulunda öğrenim gören, farklı üniversitelerin eğitim fakültelerinden öğretmen adaylarının değer ifadesi tercihlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu MSKÜ Eğitim Fakültesi yaz okulunda öğrenim gören öğretmen adaylarının 168'i kadın (%62.7), 100'ü erkek (%37.3) toplam 268 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının değer ifadesi tercihlerini incelemek amacıyla Dilmaç ve diğerleri (2014) tarafından geliştirilen değerler ölçeği kullanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre cinsiyet, büyüdüğü yer, yaş, bölüm, sınıf düzeyi ve medeni durumları $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterdiği için dağılımların normal olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Verileri analiz etmede betimsel istatistikler, ilişkisiz örneklem t testi, Mann Whitney U testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis H testi tekniklerinden yararlanılmıştır. SPSS 25 istatistiksel analiz programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının değer ifadesi tercihleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği; diğer puan ortalamalarının ise anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Toplumsal Değer için kadınların puan ortalaması (= 84,69), erkeklerin puan ortalamasından (= 81,93) daha yüksektir. Benzer şekilde Entelektüel Değerler için kadınların ortalaması (= 41,63) erkeklerin ortalamasından (= 39,98) daha yüksektir.

Abstract

In this study, it was aimed to investigate the value expression preferences of pre-service teachers from education faculties of different universities in MSKU Faculty of Education summer school. The study group of the research consists of 268 pre-service teachers, 168 of whom are female (62.7%) and 100 of whom are male (37.3%). The value scale developed by Dilmaç and others (2014) was used to examine pre-service teachers' value expression preferences. According to the results of the Kolmogorov-Smirnov test, it was concluded that the distributions were not normal, since gender, location, age, department, class level and marital status showed a significant difference at $p < .05$. Descriptive statistics, unrelated samples t test, Mann Whitney U test, one way variance analysis and Kruskal Wallis H test techniques were used to analyze the data. SPSS 25 statistical analysis program was used. As a result of the research, the pre-service teachers' value expression preferences differed significantly according to their gender; it is seen that the other average scores do not differ significantly. For Social Value, the average score of girls (= 84.69) is higher than the average score of boys (= 81.93). Similarly, for Intellectual Values, the average of girls (= 41.63) is higher than the average of boys (= 39.98).

Atf için: For Citation

İpek, P. & Ökmen, A.Ş. (2022). Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının değer ifadesi tercihlerinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education]*, 9(1), 134-157. DOI: 10.21666/muefd.902014

¹ Bu makale Pelin İPEK tarafından Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Doç. Dr. Ahmet Şadan ÖKMEN danışmanlığında 28 Ağustos 2020 tarihinde tamamlanmış olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² MEB, pelinipekpi@gmail.com, ORCID No:0000-0003-3592-8442

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, sadanokmen@gmail.com, ORCID No:0000-0003-3272-9106

Değerler, yaşama anlam verir ve insanı hayata bağlar. İnsanı yüceltirken bir yandan da onu içinde olduğu toplumun ve kültürün, dolayısıyla varlığını sürdürdüğü bütünün parçası yapar. Kişi değerlerini geliştirirken kendisini de geliştirir. Huzur ve sakinliğin, şefkat ve yardımlaşmanın, ideallerin olduğu toplumlar sağlıklı toplumlardır ve sağlıklı toplumlar değerlerin yaşandığı, kırılmadığı toplumlardır (Tozlu, 2003). Sağlıklı toplumları oluşturacak bireylerin, değerleri içselleştirmiş olması ve içinde yaşadığı topluma ayak uydurması gerekmektedir. Bu bireylerin yetişmesi etkili bir değer eğitimi ile mümkündür.

“Değer” kelimesi çok çeşitli anlamlarda kullanılmış olan ve gün geçtikçe de farklı tanımlamaların olduğu bir kavram haline gelmiştir. Değerler eğitiminde karşılaşılan kafa karışıklığının nedeni de “değer” kavramının tam olarak kesin bir tanımının yapılmamış olması olarak gösterilmektedir. Bu çerçevede toplumda önemini kaybeden ahlaki değerlerin bu derece önemsizleşmesinin nedeni olarak “değer” kavramının kişiden kişiye farklı anlamlarda kullanılmasını gösteren Weber (1990), kavramlara olan çok farklı sayıdaki yaklaşımların değer üretimine engel teşkil ettiğini belirtmiştir.

“Değer” kavramı üzerinde yapılan alan yazın araştırması göstermektedir ki çok farklı tanımlamalara rastlamak mümkündür. Günümüzde Veugelers (2000) değerleri adil bir hayat anlamına gelen “iyinin ya da kötünün ne olduğuna karar verdiren kanı” olarak yorumlamıştır.

Değerlerin küresel anlamda her tarafta aynı düzeyde “değer” olarak görülmesi ve algılanması imkânsız bir durumdur. Değerler sadece toplumdan topluma değişmekle kalmamakta, aynı zamanda bireysel olarak da değişiklik göstermektedir (Zajda, 2009). Bu kuralların tüm toplumlarda geçerli olması düşünülemez (Solomons ve Fataar, 2011). Değerleri kendi içinde farklı kategorilere ayıran Winter, Newton ve Kirkpatrick (1998), üç farklı değer kategorisinden bahsetmişlerdir; toplumsal değerler, bireysel değerler ve aile değerleri.

1990’lı yıllarda ise toplumsal ve ahlaki değerlere verilen önem azalırken, bireysel uyum değerleri ön plana çıkmıştır. Bu dönem sonrası ortaya çıkan toplumsal sorunlar, değerler ve ahlak eğitimi tekrar gündeme getirmiştir. Aileler, eğitimciler ve toplum liderleri bu olumsuz gelişmeler karşısında okullarda ahlak ve değerler eğitimi tekrar vurgulamaya başlamışlardır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Günümüzde değerler eğitimi, programda yer alan derslerin içerisine yerleştirilen değerlerin aktarılması ile gerçekleştirilmektedir. Programlarda verilen bu değerlerin kazanım olarak verilmemesi bütün okullarda tutarlı bir değerler eğitimi verilmesini engellemektedir.

Değer kavramı bu kadar farklı anlamlarda kullanılmışken “değerler eğitime” nasıl anlamlar kazandırıldığı da merak konusu olmaktadır. Değerler eğitimi genellikle ahlak eğitimi ya da karakter eğitimi tanımları ile aynı anlamda kullanılmışsa da, aslında değerler eğitimi bunları da altında barındıran bir tür üst kavramdır. Lickona (1991) değerler eğitiminden bahsederken karakter eğitiminin üzerinde durmaktadır. Değerler eğitimi Dünya’nın farklı yerlerinde, özellikle İngiltere ve Malezya’da ahlak eğitimi anlamında kullanılmıştır (Munn, 1995). Buna karşılık olarak McLaughlin (2000) değer eğitiminin Avrupa genelinde vatandaşlık eğitimi ile eş anlamlı olarak kullanıldığını söylemiştir.

Genel anlamda değer eğitiminde iki tür yaklaşım görülmektedir. Bunlardan ilkinde, değerlerin öğretmenler ve anne-baba tarafından çocuklara aşılardan süreçten oluştuğu, ikincisinde ise bunun sadece okul ve anne-baba ile sınırlı kalmadığı, kişilerin çalıştıkları yerlerde ya da herhangi bir kurumda üst sınıflardan alt sınıflara, doğru ve yanlışların aktarılmasıyla hayat boyu sürdüğü görüşü hakim olmuştur (Powney ve diğerleri, 1995).

Bunun yanında değer eğitiminin neleri kapsadığı ve hangi alanlarda karşımıza çıktığı/çıkması gerektiği konularında da değişik görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, değer eğitiminin sadece okulla ya da aile ortamıyla sınırlı olduğunu söylemiş ve genel anlamda değerler eğitiminin ahlak eğitimi ve vatandaşlık eğitimi de kapsayacak şekilde geniş bir alan olduğunu vurgulamışlardır (Cheng ve diğerleri, 2006; Ng, 2006). Fakat değer eğitiminin sadece ahlak eğitimi ve vatandaşlık eğitimi ile sınırlı olmadığını, içerdiği başlıklar içinde karakter eğitimi, ahlaki gelişim, din eğitimi, ruhsal gelişim, kişisel gelişim, sosyal gelişim ve kültürel gelişim gibi çok çeşitli başlıkların da bulunduğunu bildiren görüşler de mevcuttur (Taylor, 1994). Bu durumun sonucu olarak günümüz insanının öğrenme ihtiyacının geleneksel eğitim sistemleriyle karşılanamayacağı fark edilmiş (Arslan, 2004), bunun yerine nasıl bir sistemin geliştirileceği arayışı söz konusu olmuştur. İnsan, toplumları oluşturan, ayakta tutan ve geliştiren temel unsurdur. Bu amaçla insanın en iyi şekilde eğitilmesi ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Toplumsal barış ve huzur için insanı yetiştirmek öncelikli hedefler arasında yer almalıdır. Bunun yanı sıra insanın duyuşsal yönden de iyi bir eğitimden geçirilmesi, hem birey hem toplum için temel önceliklerden biridir (Yaman, 2012).

Değerler eğitimi, insanın onuru ve değerinden hareket etmelidir. Bu durum, eğitimde öncelikle insanın bir olanaklar bütünü olarak tanımlanması ve bu olanakların hem kendi toplumunda hem de dünyada gerçekleştirilmesinden kişiler sorumlu tutulmalıdır. Değerler eğitiminde öncelikle önem verilmesi gereken durum, bu sorumluluk duygusunun bireyler tarafından içselleştirilmesidir. Bireylerin kendilerini, diğer insanları, toplumu ve bütün dünyayı anlama, değiştirme ve sağlıklı, verimli, etiksel bir iletişim kurabilmeleri için bu sorumluluktan geçmeleri gerekmektedir (Kale, 2007). Değerleri özümsememiş, bu konuda olgunlaşmamış insanlar, kendilerine ve çevrelerine karşı olumsuz eylemlerde bulunabilmektedirler. Farklılıklara tahammül edemeyen, hoşgörülü olamayan baskı ve şiddet uygulayan insanların varlığı toplumda görülmektedir. Kendilerine ve başkalarına zarar veren insanların varlığı, değerler eğitiminin önemini ve varlığını ortaya koymaktadır (Doğanay, 2011). Toplumdaki değişimler, beraberinde farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sorunların varlığı değerler eğitimi gerekliliğe getirmektedir. Bu değişimler, beraberinde yeni değerleri de gündeme getirmekte bu durum geçmişin değerlerini tehdit etmektedir (Doğan, 2007).

Toplumda, her geçen gün değerlere dönüş, değerlere sahip çıkma, değerleri yaşatma gibi söylemlerle değerlere vurgu yapılmaktadır. Değerler konusu siyasete konu olmakta ve siyasetçiler bu konu üzerinden politikalar geliştirmekte, eğitimciler konunun eğitimsel boyutu ile ilgili çalışmalar yapmaktadır. İş adamları, sivil toplum örgütleri ve diğer mesleki örgütler, değerleri merkeze alarak çalışmalar yapmaktadır (Arslan ve Yaşar, 2003).

Genel olarak toplumun bütün kesimleri, değerlerin geliştirilmesi, yaşatılması, bireysel ve toplumsal hayatın yaşanılır duruma gelmesi için değerler eğitiminin önemine vurgu yapmaktadırlar. Değerler eğitimine sıklıkla yapılan vurgu, bireysel ve toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla değerler eğitiminin örgün eğitim kurumlarında nasıl yapıldığı, öğrencilere hangi düzeyde kazandırıldığı önemlidir. Türkiye’de değerler eğitimi çalışmaları incelendiğinde, genel olarak öğretim programlarındaki dersler düzeyinde veya belli bir takım değerlerin kazandırılma düzeyi ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmada Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (MSKÜ) yaz okulunda öğrenim gören ve farklı eğitim fakültelerinden gelen öğretmen adaylarının değer ifadesi tercihlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi; “Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının değer ifadelerinin önemi ne düzeydedir?”

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma, ilişkisel tarama (survey) modeli şeklindedir. Bu çalışmada mevcut durumu tespit etmek için örneklem oldukça geniş tutulmuştur. Geniş örnekleme ulaşabilmenin en kolay yolu anketlerdir. Anketler yoluyla daha fazla nicel veriler toplanır. Bu nedenle alan taraması çalışmalarında survey kullanılmıştır. Nicel verilerin istatistiki çözümlenmesinin ardından genellemelere gidilmeye çalışılır ve bu genellemeden özel bir kesit alınarak özel durum çalışmaları başlatılmıştır. Araştırmada yaz okulunda öğrenim gören öğretmen adaylarının değerlerle ilgili görüşleri hiçbir değişikliğe uğratılmadan olduğu gibi betimlenmiştir. Araştırma betimsel nitelikli ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışma grubunda Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde 2019 yılında öğrenim gören 6 bölümden öğretmen adayı vardır. Çalışmada örnekleme birimi grup olduğu için küme örnekleme olarak kullanılmıştır. Araştırmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden tipik durumu örnekleme yöntemi kullanılacaktır. Çalışmanın evrenini MSKÜ Eğitim Fakültesi öğrencileri, örneklemini MSKÜ Eğitim Fakültesi’nin yaz okulunda ders alan toplamda 290 kişiye ulaşılmış ancak bunlardan 268 öğrenci (168 kadın, 100 erkek) anket kapsamına alınmıştır.

Tablo 1
Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları

Demografik Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadınların	168	62.7
Erkek	100	37.3
Büyüdüğü Yer		
Köy-kasaba	56	20.9
İlçe	95	35.4
Şehir	111	41.4
Boş	6	2.2
Yaş		
18-19	1	.4
20-21	83	31
22-23	126	47
24-25	43	16
26-27	5	1.9
28-29	3	1.1
30+	5	1.9
Boş	2	.7
Bölüm		
Çağdaş Türk Dili	112	41.8
Diğer	156	58.2
Sınıf		
1-2-3	84	31.6
4	182	68.4
Medeni Durum		
Bekar	261	97.4
Evli	2	.7
Boş	5	1.9

Tablo 1 incelendiğinde kadınların (%62,7) erkeklerden (%37,3) daha fazla sayıda oldukları görülmektedir. Büyüdükleri yere göre en çok (%41,4) şehirde, en az (%20,9) köyde ya da kasabada yaşayanlar yer almaktadır. Yaşa göre en çok (%47) 22-23, en az (%.4) 18-19 yaşında katılımcı bulunmaktadır. Bölüme göre Çağdaş Türk Dilinde %41,8, diğer bölümlerde ise %58,2'lik birey yer almaktadır. Sınıfa göre en çok (%68,4) 4. sınıf öğrencileri yer alırken, 1, 2 ve 3. sınıf öğrencileri %31,6'dır. Medeni duruma göre grubun çok büyük bir çoğunluğu (%97,4) bekar, sadece 2 kişi (%.7) evlidir. Maddeye 5 kişi (%1,9) yanıt vermemiştir. Araştırma kapsamında 290 kişiye ulaşılmıştır. Öncelikle kayıp değerler ortalama değer atama yöntemi ile doldurulmuştur. Ölçek toplam ve alt boyutları için toplam puan alınmıştır. Daha sonra uç değerler puanlar Z standart puanına dönüştürülerek incelenmiştir. -3 ile +3 Z değeri dışında kalan veriler uç değer olarak değerlendirilmiş ve 22 veri, veri setinden çıkarılmıştır. Geriye kalan 268 kişi ile analize devam edilmiştir. Daha sonra ölçek ve alt boyutlara göre normallik testi yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada nicel veri toplama araçları kullanılmıştır. Değerler Ölçeği olarak Dilmaç ve Arıçak (2012) tarafından geliştirilmiş ölçek, 39 değerden ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; toplumsal değerler, kariyer değerleri, entelektüel değerler, maneviyat, materyalistik değerler, insan onuru, romantik değerler, özgürlük ve fütüvvet olarak sıralanmaktadır. Likert tipi olarak hazırlanan ölçekte 0'dan 9'a kadar dereceleme kullanılmıştır. Her madde "hiç önemli değil" yanıtı ile "çok önemli" yanıtı arasında önemsizden önemliye doğru onlu dereceleme ile yapılmış; her seçeneğe en olumsuzdan en olumluya doğru 0'dan 9'a kadar puan verilmiştir.

1. Değerler Ölçeği

Dilmaç, Arıca ve Cesur (2014) tarafından geliştirilen değerler ölçeği, değer ifadelerinin kişinin yaşamındaki anlam ve önemine göre duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündüğü değer ifadelerini puanlamaya dayanmaktadır. Ölçek, 39 değer ifadesi ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci faktör Toplumsal Değerler (Social Values), ikinci faktör “Kariyer Değerleri (Career Values)”, üçüncü faktör “Entellektüel Değerler (Intellectual Values)”, dördüncü faktör “Maneviyat (Spritual Values)”, beşinci faktör “Materyalistik Değerler (Materialistic Values)”, altıncı faktör “İnsan Onuru (Honor of Humanity)”, yedinci faktör “Romantik Değerler (Romantic Values), sekizinci faktör “Özgürlük (Freedom) ve dokuzuncu değer de “Fütüvvet“ (Futuwwat/munificience and courage)” olarak isimlendirilmiştir. Ölçek likert tipi olup 0’dan 9’a kadar değer almaktadır. Ölçekten alınan puanın düşmesi ve sıfıra yaklaşması o değerın kişinin yaşamında çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuz’a yaklaşması, o değerın kişinin hayatında çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu göstermektedir.

Öncelikle tüm değer ifadeleri için temel bileşenler analizi bağlamında açılımlı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu değeri .926 ve Bartlett Sphericity Testi yaklaşık Ki-Kare değeri 14543.11 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Bileşen matrisi ve Varimax yöntemiyle gerçekleştirilen döndürme bileşen matrisi incelendiğinde tüm değerlerin toplam varyansın %65.37’sini açıklayan 13 faktör altında toplandıkları görülmüştür. Ortak varyansların “zaman” dışında (.431) tamamının .50’nin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte döndürülmüş bileşen matrisinde yer alan 14 değerın aynı anda birden fazla faktör altında .10’dan daha düşük bir farkla .32 ve üzeri yük değerine sahip olduğu ya da bir faktör altında tek başına kaldığı görülmüştür (Aile, Zaman ve Kişisel İç Bütünlük tek kalan değerlerdir). Bu nedenle bu 14 değer çıkartılarak aynı koşullar altında benzer nedenlerle açılımlı faktör analizi iki kez daha tekrarlanmıştır. Üçüncü faktör analizinde beş değer ve dördüncü faktör analizinde ise iki değer daha çıkartılmış, geriye kalan 39 değerın sorunsuz bir şekilde toplam varyansın %64.74’ünü açıklayacak şekilde dokuz faktör altında toplandığı görülmüştür. Son faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu değeri .910 ve Bartlett Sphericity Testi yaklaşık Ki-Kare değeri 9133.26 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Adalet/Hakkaniyet (.466) dışındaki tüm değerlerin ortak varyansının .50 ile .80 arasında değişmekte olduğu görülmüştür. Değerler Ölçeğinin faktörler bazında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .90, “Kariyer Değerleri” için .80, “Entellektüel Değerler” için .78, “Maneviyat” için .81, “Materyalistik Değerler” için .78, “İnsan Onuru” için .61, “Romantik Değerler” için .66, “Özgürlük” için .65 ve “Fütüvvet” için de .63 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak, Değerler Ölçeği’nin ilk psikometrik bulguları, ölçeğın geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu yönündedir.

2. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan 6 sorudan oluşan bir formdur [cinsiyet, yaş, bölüm (sınıf, fen ve teknoloji, okulöncesi, sosyal bilgiler, İngilizce, Türkçe öğretmenliği), okudukları sınıf düzeyi, yaşadığı yer (köy-belde, ilçe, şehir merkezi)].

Verilerin Analizi

Verileri analiz etmede betimsel istatistikler, ilişkisiz örneklem t testi, Mann Whitney U testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis H testi tekniklerinden yararlanılmıştır. SPSS 25 istatistiksel analiz programı kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 2

Değerler ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin normallik testi sonuçları

	Toplam	Toplumsal Değer	Kariyer Değerleri	Entelektüel Değer	Maneviyat	Materyalist Değerler	İnsan Onuru	Romantik Değerler	Özgürlük	Fütüvvet
N	268	268	268	268	268	268	268	268	268	268
$\bar{X}$	303.72	83.66	39.59	41.01	25.72	19.94	24.41	20.36	25.37	15.62
S	27.78	6.80	4.89	3.89	8.53	5.39	3.37	5.37	1.97	2.41
Median	307.50	86	41	42	27	21	26	21	26	16
Minimum	220	60	23	28	4	3	14	4	19	8
Maksimum	351	90	45	45	36	27	27	27	27	18
Kolmogorov-Smirnov	.08	.18	.13	.16	.11	.10	.23	.11	.23	.17
P	.001	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
Çarpıklık	-.49	-1.25	-.94	-.92	-.61	-.68	-1.29	-.80	-1.25	-.83
Basıklık	-.41	1.01	.50	.15	-.64	-.01	.67	.07	.79	-.11

Tablo 2 incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre ölçeğin ve alt boyutlarının normal dağılmadığı görülmektedir ($p < .05$). Ancak sadece bu test sonucuna göre karar verilmemektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri ölçek ve alt boyutları için -2 ile +2 arasındadır. Bu durumda puanların normalden önemli bir sapma göstermediği ifade edilebilir. Bu durumda ölçek ve alt boyutlarına ait puanların normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının değer ifadelerinin önemi ne düzeydedir?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla betimsel istatistikler hesaplanmış ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Değerler ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler

	Toplam	Toplumsal Değer	Kariyer Değerleri	Entelektüel Değer	Maneviyat	Materyalist Değerler	İnsan Onuru	Romantik Değerler	Özgürlük	Fütüvvet
N	268	268	268	268	268	268	268	268	268	268
$\bar{X}$	303.72	83.66	39.59	41.01	25.72	19.94	24.41	20.36	25.37	15.62
S	27.78	6.80	4.89	3.89	8.53	5.39	3.37	5.37	1.97	2.41
Median	307.50	86	41	42	27	21	26	21	26	16
Minimum	220	60	23	28	4	3	14	4	19	8
Maksimum	351	90	45	45	36	27	27	27	27	18
$\bar{X}/k$	7,79	8,37	7,92	8,20	6,43	6,65	8,14	6,79	8,46	7,81

K: madde sayısı

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların değerler ölçeği toplam puan ortalamalarının 303.72 ± 27.78 , alt boyut puan ortalamalarının ise 15.62 ± 2.41 ile 83.66 ± 6.80 arasında olduğu görülmektedir. Ortalama puanların madde sayısına bölünmesiyle elde edilen puanlara bakıldığında en yüksek ortalama 8,46 ile özgürlük alt boyutuna ait olduğu, en düşük ortalama puanının ise 6.43 ile maneviyat alt boyutuna ait olduğu görülmektedir ve özgürlük, toplumsal değerler, entelektüel değerler, insan onuru, kariyer değerleri, fütüvvet, romantik değerler, materyalistik değerler ve maneviyat şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca ölçek ve alt boyutların tamamında 4.5'ten daha yüksek puanlar elde edilmiştir. Buna göre tüm boyutlar için yüksek değer beklentisi elde edildiği ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle normallik testi cinsiyete göre tekrar yapılmıştır. Ölçek ve alt boyutları için çarpıklık ve basıklık değerleri hem kadınlar hem de erkekler için ± 2 aralığında olduğu için normal dağıldığı sonucuna ulaşılmış ve ilişkisiz örneklem t testi yapılmasına karar verilmiştir. Analiz sonucu Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4

Katılımcıların değer ve alt boyut puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması

Ölçek/Boyut	Grup	n	X	S	sd	T	P
Toplam	Kadın	168	305.07	27.58	266	1.03	.302
	Erkek	100	301.44	28.11	205	1.02	.305
Toplumsal Değer	Kadın	168	84.69	6.10	266	3.27	.001
	Erkek	100	81.93	7.55	175	3.10	.002
Kariyer Değerleri	Kadın	168	40.03	4.72	266	1.93	.055
	Erkek	100	38.85	5.10	195	1.90	.060
Entelektüel Değerler	Kadın	168	41.63	3.57	266	3.42	.001
	Erkek	100	39.98	4.19	182	3.29	.001
Maneviyat	Kadın	168	25.76	8.42	266	.09	.932
	Erkek	100	25.67	8.75	201	.09	.932
Materyalist Değerler	Kadın	168	19.70	5.64	266	-.95	.34
	Erkek	100	20.35	4.95	229	1.00	.32
İnsan Onuru	Kadın	168	24.22	3.46	266	-1.16	.248
	Erkek	100	24.72	3.19	221	-1.19	.238
Romantik Değerler	Kadın	168	20.03	5.67	266	-1.34	.183
	Erkek	100	20.93	4.78	236	-1.40	.164
Özgürlük	Kadın	168	25.52	1.92	266	1.64	.101
	Erkek	100	25.12	2.02	200	1.62	.106
Fütüvvet	Kadın	168	15.45	2.53	266	-1.58	.116
	Erkek	100	15.92	2.16	234	1.64	.102

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların Toplumsal Değer ($t_{(266)} = 3.27, p < .05$) ve Entelektüel Değerler ($t_{(266)} = 3.42, p < .05$) puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği; diğer puan ortalamalarının ise anlamlı farklılık göstermediği ($p > .05$) görülmektedir. Toplumsal değer için kadınların puan ortalaması ($\bar{X} = 84.69$), erkeklerin ortalamasından ($\bar{X} = 81.93$) daha yüksektir. Benzer şekilde Entelektüel Değerler için kadınların ortalaması ($\bar{X} = 41.63$) erkeklerin ortalamasından ($\bar{X} = 39.98$) daha yüksektir.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle yaş değişkeni yeniden kodlanmıştır. Çünkü 18-19 yaşında sadece 1, 26-27'de 5, 28-29'da 3 ve 30+ yaşta 5 kişi yer aldığı için kategoriler birleştirilmiştir. Yeni kategoriler 18-21, 22-23 ve 24+ şeklinde gerçekleşmiştir. Daha sonra yaşa göre puanların normal dağılım gösterme durumu incelenmiştir. İnsan Onuru puanlarının yaşa göre normal

dağılmadığı, diğer puanların ise normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre normal dağılanlar için Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA), normal dağılmayan için ise Kruskal Wallis H testi yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 5

Katılımcıların değerler ölçeği ve alt boyutlarından elde ettiklerin puan ortalamalarının yaşa göre betimsel istatistikleri

Ölçüt/Boyut	Yaş	n	$\bar{X}$	S
Toplam	18-21	84	303.22	27.15
	22-23	126	302.19	28.55
	24+	58	307.77	27.07
Toplumsal Değer	18-21	84	83.47	7.11
	22-23	126	83.90	6.59
	24+	58	83.43	6.89
Kariyer Değeri	18-21	84	39.68	5.05
	22-23	126	39.50	4.96
	24+	58	39.65	4.58
Entelektüel Değer	18-21	84	41.30	3.72
	22-23	126	40.80	4.16
	24+	58	41.06	3.54
Maneviyat	18-21	84	25.19	8.13
	22-23	126	25.38	8.64
	24+	58	27.24	8.81
Materyalist Değerler	18-21	84	19.50	4.95
	22-23	126	19.61	5.78
	24+	58	21.31	4.96
Romantik Değerler	18-21	84	21.04	4.43
	22-23	126	19.71	6.02
	24+	58	20.81	5.01
Özgürlük	18-21	84	25.32	1.93
	22-23	126	25.34	2.02
	24+	58	25.52	1.92
Fütüvvet	18-21	84	15.56	2.59
	22-23	126	15.72	2.32
	24+	58	15.51	2.35

Tablo 5'e göre 18-21 yaş aralığında 84, 22-23'te 126 ve 24 ve üzerinde 58 kişi yer almaktadır. Toplam puan için ortalamalar 302.19 ile 307.77, toplumsal değer için 83.43 ile 83.90, kariyer değerleri için 39.50 ile 39.68, entelektüel değerler için 40.80 ile 41.30, maneviyat için 25.19 ile 27.24, materyalist değerler için 19.50 ile 21.31, romantik değerler için 19.71 ile 21.04, özgürlük için 25.32 ile 25.52 ve fütüvvet için 15.51 ile 15.72 arasındadır. Ancak sadece betimsel istatistiklere bakılarak fark olup olmadığı hakkında bilgi verilemez. Bunun için tablo 6'da verilen ANOVA tablosunu incelemek gerekmektedir.

Tablo 6

Katılımcıların değerler ve alt boyut puan ortalamalarının yaşlarına göre ANOVA sonu

Ölçek/Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam	Gruplar Arası	2	635.349	.822	.441	2
	Gruplar İçi	265	772.891	.143		265
	Toplam	267				267
Toplumsal Değer	Gruplar Arası	2	6.663	.143	.867	2
	Gruplar İçi	265	46.501			265
	Toplam	267				267
Kariyer Değerleri	Gruplar Arası	2	1.049	.044	.957	2
	Gruplar İçi	265	24.076			265
	Toplam	267				267
Entelektüel Değerler	Gruplar Arası	2	6.362	.419	.658	2
	Gruplar İçi	265	15.199			265
	Toplam	267				267
Maneviyat	Gruplar Arası	2	86.173	1.187	.307	2
	Gruplar İçi	265	72.606			265
	Toplam	267				267
Materyalist Değerler	Gruplar Arası	2	69.489	2.418	.091	2
	Gruplar İçi	265	28.743			265
	Toplam	267				267
Romantik Değerler	Gruplar Arası	2	.805	.207	.813	2
	Gruplar İçi	265	3.884			265
	Toplam	267				267
Özgürlük	Gruplar Arası	2	.805	.207	.813	2
	Gruplar İçi	265	3.884			265
	Toplam	267				267
Fütüvvet	Gruplar Arası	2	1.158	.199	.820	2
	Gruplar İçi	265	5.824			265
	Toplam	267				267

Yapılan analiz sonucuna göre katılımcıların puan ortalamaları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Buna göre hem ölçek hem de alt boyutlar için yaşları daha küçük ya da daha fazla kişilerin benzer düşündükleri ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle, katılımcıların değer algıları yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Katılımcıların insan onuru düzeylerinin yaşa göre Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 7' de verilmiştir.

Tablo 7

İnsan Onuru boyutu düzeylerinin yaşa göre Kruskal Wallis H testi sonucu

Kıdem	N	Sıra Ort.	sd	Ki-kare	P	Anlamlı Fark
18-21	84	134.61	2	2.79	.248	-
22-23	126	128.27				
24+	58	147.87				

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların insan onuru düzeylerinin yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p > .05$).

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri yaşadıkları yer değişkenine göre farklılık göstermek midir?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle yaşadığı yere göre puanların normal dağılım gösterme durumu incelenmiştir. Tüm puanların yaşadığı yere göre normal dağıldığı sonucuna

ulaşmıştır. Buna göre normal Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) yapılmasına karar verilmiştir. ANOVA sonucu Tablo 8 ve Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 8

Katılımcıların değerler ölçeği ve alt boyutlarından elde ettiklerin puan ortalamalarının yaşadıkları yere göre betimsel istatistikleri

Ölçek/Boyut	Yaşadığı Yer	N	$\bar{X}$	S
Toplam	Köy-kasaba	56	304.91	27.84
	İlçe	95	304.25	28.25
	Şehir	111	302.67	28.08
Toplumsal Değer	Köy-kasaba	56	83.68	6.81
	İlçe	95	84.13	7.14
	Şehir	111	83.30	6.59
Kariyer Değerleri	Köy-kasaba	56	40.02	5.01
	İlçe	95	39.82	4.91
	Şehir	111	39.21	4.92
Entelektüel Değerler	Köy-kasaba	56	40.60	3.81
	İlçe	95	40.79	4.05
	Şehir	111	41.41	3.85
Maneviyat	Köy-kasaba	56	27.16	8.61
	İlçe	95	25.18	8.89
	Şehir	111	25.47	8.30
Materyalist Değerler	Köy-kasaba	56	19.98	5.41
	İlçe	95	20.18	5.23
	Şehir	111	19.81	5.60
İnsan Onuru	Köy-kasaba	56	24.67	3.32
	İlçe	95	24.41	3.16
	Şehir	111	24.28	3.56
Romantik Değerler	Köy-kasaba	56	19.46	5.12
	İlçe	95	20.75	5.67
	Şehir	111	20.41	5.33
Özgürlük	Köy-kasaba	56	25.16	2.24
	İlçe	95	25.32	2.03
	Şehir	111	25.47	1.80
Fütüvvet	Köy-kasaba	56	16.18	2.41
	İlçe	95	15.62	2.44
	Şehir	111	15.27	2.37

Tablo 8’e göre köy-kasabada 56, ilçede 95 ve şehirde 111 kişi yer almaktadır. Toplam puan için ortalamalar 302.67 ile 304.91, toplumsal değer için 83.30 ile 84.13, kariyer değerleri için 39.21 ile 40.02, entelektüel değerler için 40.60 ile 41.41, maneviyat için 25.18 ile 27.16, materyalist değerler için 19.81 ile 20.18, insan onuru için 24.28 ile 24.67, romantik değerler için 19.46 ile 20.75, özgürlük için 25.16 ile 25.47 ve fütüvvet için 15.27 ile 16.18 arasındadır. Ancak sadece betimsel istatistiklere bakılarak fark olup olmadığı hakkında bilgi verilemez. Bunun için Tablo 9’da verilen ANOVA tablosunu incelemek gerekmektedir.

Tablo 9

Katılımcıların değerler ve alt boyut puan ortalamalarının yaşadıkları yere göre ANOVA sonuçları

Ölçek/ Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Toplam	Gruplar	228.599	2	114.299	.145	.865	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	204416.284 204644.882	259 261	789.252			
Toplumsal Değer	Gruplar	35.069	2	17.535	.375	.688	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	121118.344 121153.413	259 261	46.789			
Kariyer Değerleri	Gruplar	31.925	2	15.963	.655	.520	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	6308.282 6340.208	259 261	24.356			
Entelektüel Değerler	Gruplar	31.695	2	15.848	1.035	.357	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	3966.811 3998.506	259 261	15.316	C		
Maneviyat	Gruplar	151.041	2	75.521	1.025	.360	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	19080.586 19231.627	259 261	73.670	C		
Materyalist Değerler	Gruplar	6.937	2	3.469	.118	.889	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	7639.560 7646.497	259 261	29.496			
Romantik	Gruplar	5.507	2	2.753	.243	.784	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	2934.085 2939.591	259 261	11.329			
Özgürlük	Gruplar	60.084	2	30.042	1.026	.360	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	7586.619 7646.703	259 261	29.292			
Fütüvvet	Gruplar	3.757	2	1.879	.479	.620	-
	Arası						
	Grup İçi Toplam	1016.515 1020.272	259 261	3.925			

Tablo 9 incelendiğinde, yapılan analiz sonucuna göre katılımcıların puan ortalamaları yaşadıkları yere göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Buna göre hem ölçek hem de alt boyutlar için küçük ya da daha büyük yerde yaşayan kişilerin benzer düşündükleri ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle, katılımcıların değer algıları yaşadıkları yere bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri bölüm değişkenine göre farklılık göstermek midir?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle normallik testi bölüme göre tekrar yapılmıştır. Puanlar toplumsal değer ve özgürlük boyutları için bölüme göre normal dağılmazken, diğer puanlar için normal dağıldığı bulunmuştur. Normal dağılan boyutlar için ilişkisiz örneklem t testi, normal dağılmayanlar için ise Mann Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonucu T testi Tablo 10 'da, Mann Whitney U testi Tablo 11 'de verilmiştir.

Tablo 10

Katılımcıların değer ve alt boyut puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması

Ölçek/Boyut	Grup	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	P
Toplam	ÇTE	112	307.69	26.02	266	2	.047
	Diğer	156	300.86	28.73			
Kariyer Değerleri	ÇTE	112	40.10	4.38	266	1.45	.149
	Diğer	156	39.22	5.21			
Entelektüel Değerler	ÇTE	112	41.81	3.45	266	2.90	.004
	Diğer	156	40.44	4.09			
Maneviyat	ÇTE	112	25.49	8.49	266	-.38	.705
	Diğer	156	25.89	8.58			
Materyalist Değerler	ÇTE	112	19.52	5.70	266	-1.10	.271
	Diğer	156	20.25	5.15			
İnsan Onuru	ÇTE	112	24.65	3.21	266	.99	.322
	Diğer	156	24.24	3.48			
Romantik Değerler	ÇTE	112	21.19	4.95	266	2.16	.032
	Diğer	156	19.77	5.59			
Fütüvvet	ÇTE	112	16.05	2.09	266	2.50	.013
	Diğer	156	15.32	2.57			

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların değerler toplam ($t_{(266)} = 2, p < .05$), entelektüel değerler ($t_{(266)} = 2.90, p < .05$), romantik değerler ($t_{(266)} = 2.16, p < .05$) ve fütüvvet ($t_{(266)} = 2.50, p < .05$) puan ortalamalarının bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği, diğer puan ortalamalarının ise farklılık göstermediği ($p > .05$) görülmektedir. Toplam için Çağdaş Türk Edebiyatı bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ($\bar{X} = 307.69$), diğer bölüm öğrencilerinin ortalamasından ($\bar{X} = 300.86$) daha yüksektir. Entelektüel değerler için Çağdaş Türk Edebiyatı bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ($\bar{X} = 41.81$), diğer bölüm öğrencilerinin ortalamasından ($\bar{X} = 40.44$) daha yüksektir. Romantik değerler için Çağdaş Türk Edebiyatı bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ($\bar{X} = 21.19$), diğer bölüm öğrencilerinin ortalamasından ($\bar{X} = 19.77$) daha yüksektir. Fütüvvet için Çağdaş Türk Edebiyatı bölümü öğrencilerinin puan ortalaması ($\bar{X} = 16.05$), diğer bölüm öğrencilerinin ortalamasından ($\bar{X} = 15.32$) daha yüksektir.

Tablo 11

Katılımcıların toplumsal değer ve özgürlük düzeylerinin bölüme göre karşılaştırılması

	Grup	N	Sıra Ortalaması	U	P
Toplumsal Değer	ÇTE	112	153.61	6596	.001
	Diğer	156	120.78		
Özgürlük	ÇTE	112	149.71	7032.50	.005
	Diğer	156	123.58		

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların toplumsal değer ve özgürlük değerlerinin bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < .05$). Sıra ortalamalarına göre her iki boyut için de Çağdaş Türk Edebiyatı bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek düzeye sahip oldukları ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri okudukları sınıf düzeyine göre farklılık göstermek midir?

Araştırma sorusuna yanıt vermek amacıyla öncelikle normallik testi sınıfa göre tekrar yapılmıştır. Ölçek ve alt boyutlarına ait puanların normal dağıldığı sonucuna ulaşılmış ve ilişkisiz örneklemeler t testi yapılmasına karar verilmiştir. Analiz sonucu Tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12

Katılımcıların değer ve alt boyut puan ortalamalarının sınıfa göre karşılaştırılması

Ölçek/Boyut	Grup	N	X	S	Sd	T	P
Toplam	4.sınıf	84	301.40	29.89	264	-.93	.353
	Diğer	182	304.81	26.81			
Toplumsal Değer	4.sınıf	84	83.07	7.34	264	-.90	.368
	Diğer	182	83.88	6.56			
Kariyer Değerleri	4.sınıf	84	39.09	4.97	264	-1.18	.238
	Diğer	182	39.85	4.83			
Entelektüel Değerler	4.sınıf	84	40.69	4.04	264	-.96	.339
	Diğer	182	41.18	3.83			
Maneviyat	4.sınıf	84	25.50	8.56	264	-.28	.782
	Diğer	182	25.81	8.54			
Materyalist Değerler	4.sınıf	84	20.57	5.26	264	1.24	.217
	Diğer	182	19.70	5.40			
İnsan Onuru	4.sınıf	84	23.75	3.81	264	-1.97	.051
	Diğer	182	24.68	3.12			
Romantik Değerler	4.sınıf	84	20.46	5.14	264	.17	.865
	Diğer	182	20.34	5.44			
Özgürlük	4.sınıf	84	25.09	2.15	264	-1.52	.131
	Diğer	182	25.48	1.87			
Fütüvvet	4.sınıf	84	15.25	2.64	264	-1.85	.066
	Diğer	182					

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların ölçek toplam ve alt boyutlarının hiçbirinin sınıfa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p > .05$). Buna göre 4. sınıfta ya da farklı bir sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları değerler konusunda benzer düşünmektedir.

Toplumsal Değer ($t_{(266)} = 3.27$, $p < .05$) ve Entelektüel Değerler ($t_{(266)} = 3.42$, $p < .05$) puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği; diğer puan ortalamalarının ise anlamlı farklılık göstermediği ($p > .05$) görülmektedir. Toplumsal değer için kadınların puan ortalaması ($\bar{X} = 84.69$), erkeklerin ortalamasından ($\bar{X} = 81.93$) daha yüksektir. Benzer şekilde Entelektüel Değerler için kadınların ortalaması ($\bar{X} = 41.63$) erkeklerin ortalamasından ($\bar{X} = 39.98$) daha yüksektir.

Tartışma

Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında aşağıda tartışma sürecine ulaşılmıştır. Ancak yapılan literatür çalışmalarında gerek örneklem grubu gerekse kullanılan ölçüm araçları bazında benzer araştırma sonuçlarına çok fazla rastlanamamıştır. Bu doğrultuda alandaki çalışmaların bir kısmı, araştırmamızın tartışma kısmına katkı sağlamıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara baktığımızda, öğretmen adayları dokuz değer içinden seçtikleri, insani değerlerle ilgili görüşlerine ait sıra ortalamalarının özgürlük, toplumsal değerler, entelektüel değerler, insan onuru, kariyer değerleri, fütüvvet, romantik değerler, materyalistik değerler ve maneviyat şeklinde sıralanmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının yaşamlarına yön veren öncelikli değerlerin özgürlük, toplumsal ve entelektüel değerler olduğu; para, mal, statü gibi maddi önem taşıyan materyalistik değerleri ve maneviyat değerlerini ise çok daha az önemsedikleri sonucu çıkmıştır. Bu sonuç, Bacanlı (1999), Aktepe ve Yel (2009), Taşdan (2010), Memiş ve Gedik (2010), Akitürk ve Bağçeli Kahraman (2019), Gündüz (2019), Kamer ve Şahin (2021) tarafından yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Kamer ve Şahin'in (2021) çalışmasında farklı değer anketi kullanmış olmasına rağmen, çalışmasında öğretmen adaylarının sahip olunması gereken değerlere bakıldığında sırasıyla saygı, hoşgörü, sevgi, empati, vatan sevgisi, merhamet, adalet ve dürüstlük değerleri ön plana çıkmıştır.

Gündüz (2019) yaptığı araştırmada ise, özellikle hoşgörünün araştırmaya katılan öğretmen adaylarında oldukça yüksek düzeyde çıktığı görülmüştür. Keskin ve Sağlam'ın (2014) yaptığı araştırmada ise aynı değer anketini kullanmış ve çıkan sonuca göre sırasıyla insan onuru, özgürlük, entelektüel değerler, toplumsal değerler, fütüvvet, maneviyat, kariyer değerleri, romantik değerler, materyalistik değerler bulunmuş ve bu çalışmayla paralellik göstermektedir. Uzunkol ve Oz' e (2019) göre ilkökul öğretmeni adaylarının toplumsal (% 60,29), kişisel (% 35,30) ve eğitimsel (% 4,41) faydalar sağladığı ve ilkökul öğretmeni adayları meslek hayatlarında en çok sevgi, dürüstlük, hoşgörü, sorumluluk ve adalet değerlerine ağırlık vereceklerini belirtmişlerdir. Bacanlı (1999), üniversite öğrencilerinin önce kişisel sonra toplumu ilgilendiren değerleri önemsediklerini, buna karşılık toplumda otorite sahibi veya güç sahibi olmak ve zengin olmayı önemsemediklerini belirlemiştir. Ünal (2011), öğretmenlerin mesleki alanlarına göre değer tercihlerinde, tüm alan öğretmenlerinin saygı, dürüstlük, sevgi ile bilimsellik ve sorumluluk gibi değerleri ilk sıralarda tercih ettiklerini; Özdemir ve Sezgin (2011) ise öğretmen adaylarının dürüstlüğü ve saygıyı önemli gördüklerini belirlemişlerdir. Bu yönü ile öğretmenlerin tercihleri araştırmanın insan onuru ve toplumsal değerlerini destekler nitelikte sonuçlar vermiştir. Bulut (2012) yaptığı araştırmada en az tercih edilen on değerden olan bana düşen hayatı kabullenmek, zengin olmak, insanlar tarafından benimsenmek, otorite sahibi olmak, zevk gibi değerler araştırmada en az tercih edilen değerler olan romantik ve materyalistik değerler ile benzerlik göstermektedir. Diğer yapılan çalışmalarda ise, Yapıcı ve Zengin (2003) tarafından üniversite öğrencileri arasında gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda öğretmen adaylarının en çok önemsedikleri değerlerin evrensellik, güvenlik, iyilikseverlik ve öz yönelim olduğu belirlenmiştir. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise, öğretmenlerin genelinde en yüksek önemi evrenselcilik, güvenlik ve iyilikseverlik değerlerine verdikleri belirlenmiştir. Aydın (2003) tarafından yapılan araştırma sonucunda aritmetik ortalamaya göre temizlik, kendine saygı, sağlık, insan hakları, bağımsızlık, başarılı olmak, refah içinde olmak, akıllı olmak ve geniş gönüllü olmak ilk on sırayı oluşturmaktadır. Bir diğer araştırmaya göre paydaşların algısına göre Pamukkale Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin sahip olduğu ilk üç değer olarak (eğitimde niteliğe önem verme, bilimsellik ve öncülük) bir üniversite kültüründe olması gereken, literatürde sözü edilen bilimsel akademik değerlerin; dördüncü değer olarak (güven, saygınlık, dürüstlük) ise etik değerlerin ön plana çıktığını görmekteyiz (Erdem, 2003). Yapılan diğer bir çalışmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinde pedagojik formasyon eğitimi alan tarih öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Tarih Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerleri kendilerince önem derecesine göre (ilk 3 değer) sıralamaları ve gerekçelerini ifade etmeleri istenmiştir. Vatanseverlik, adalet ve dürüstlük değerleri öğretmen adayları tarafından ilk üç değer arasında sıralanmıştır (Yıldırım, 2018). Buluç (2020) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının amaç değerlerinden en çok ailenin güvenliği, iç uyum ve öz saygı; araç değerlerinden ise dürüst, sorumluluk sahibi ve yardımsever olma değerlerine önem verdiklerini bildirmiştir. En az önem verdikleri değerler incelendiğinde ise amaç değerler grubunda sosyal takdir görme, heyecan verici bir hayat ve zevk değerleri en alt sıralarda yer alırken, araç değerler grubunda hayal gücü kuvvetli, yetenekli ve itaatkar olma değerlerinin olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca bu araştırma sonucuna göre, değerlerde alt boyuttaki ortalama değeri en düşük değer “maneviyat” olduğu bulunmuştur. Serin ve Buluç (2014) ise sınıf öğretmenlerinin daha az önem verdikleri değerler arasında dindar olmak ve itaatkar olma değerlerinin olduğunu belirtmektedir. Bu sonuç, bu çalışmanın bulgusunu desteklemektedir. Diğer çalışmalarda ise, Çalışkur, Demirhan ve Bozkurt (2012) çalışmalarında farklı mesleklerden katılımcıların önem sıralamasında dürüstlük ve iç huzur (maneviyat) değerlerini en önemli değerler olarak belirlediklerini bildirmişlerdir. Urfalı Dadandı ve Kırımlı (2017) yapmış oldukları çalışmada, hem Türkçe hem de İngilizce öğretmenliği öğrencileri çoğunlukla “Ahiret Selameti” değerini

ilk sırada tercih etmişlerdir. Türkçe öğretmenliği programında okuyanların % 70,1'i bu değeri ilk sırada tercih ederken İngilizce öğretmenliğindeki öğrencilerde bu oran % 42 olmuştur. Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde toplumsal değer ve entelektüel değer açısından cinsiyetler arasında kadınlar lehine bir anlamlı farklılığın ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu sonuç Köksöy ve Taşdemir (2019), Pala ve Gögebakan (2019), Avcı ve Faiz' in (2019) yaptıkları araştırmalar ile desteklenmektedir. Köksöy ve Taşdemir (2019), değerler eğitiminin kadın adayların evrenselcilik, iyilikseverlik ve güvenlik değeri eğilimlerini etkilediğini ve değer eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca adayların içinde buldukları programlar evrenselcilik, hazcılık, iyilikseverlik ve güvenlik değeri eğilimlerini etkilemektedir. Diğer değerlerde ise cinsiyet değişkeni üzerine bir anlamlılık bulunmamıştır. Pala ve Gögebakan (2019) ise, öğretmen adaylarında sırasıyla saygı, adalet, dürüstlük, güvenilirlik, vatanseverlik, çevreye duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, anlayışlı olma, hoşgörü değerlerinin ön plana çıktığını bildirmişlerdir. Bu zamana kadar değerler üzerine yapılan çalışmalarda, cinsiyette kadınlar üzerine anlamlı sonuç bulan birkaç çalışma vardır. Keskin ve Sağlam (2014), Yılmaz (2009), Özdemir (2011), Coşkun (2017) ile Avcı ve Faiz (2019) değerlerin cinsiyet değişkeni üzerine etkisi için yaptıkları çalışmalarda kadınların erkeklere göre daha anlamlı olduğu sonucuna varmışlardır ve bu çalışma ile aynı sonuçları bulmuşlardır. Çalışkan ve Sağlam (2012) ilköğretim öğrencilerine yönelik araştırmalarında, kadınların erkeklere göre daha hoşgörülü oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Canpolat, Kaya ve Küçüktağ'ın (2010) yaptıkları çalışmada, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre manevi değerleri daha fazla önemsedikleri belirlenmiştir. Eser (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin insani değerler düzeyleri cinsiyete göre bakıldığında, kadınların insani değer puanları erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür. Sadece Keskin ve Sağlam'ın (2014) kullanmış olduğu ölçek bu çalışma ölçeği ile aynı olup, diğerleri farklı değer ölçek anketi kullanmışlardır. Keskin'in yapmış olduğu çalışmada aynı değerlerde (entelektüel değerler ve özgürlük değerleri) anlamlı sonuç bulunmuş, diğer çalışmalarda farklı ölçek kullanıldığı için farklı değer alt boyutlarında anlamlılık saptanmıştır (evrenselcilik, yardımseverlik ve geleneksellik vb). Coşkun' un (2017) yaptığı çalışmada ise başarı, hazcılık, uyarılım birey düzeyi değerlerinde kız öğrenciler lehine anlamlı şekilde farklılaştığı anlaşılmıştır (Coşkun, 2017). Değerlerin cinsiyet değişkeni üzerine yapılan diğer çalışmalarda ise erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha anlamlı olduğunu bulmuşlar ancak çalışmalarında bu çalışmadan farklı ölçek türü kullanmışlardır (Sarı, 2005; Güngör, 1998; Çileli ve Tezer, 2005). Değerlerin cinsiyet değişkeni üzerine etkisi için yapılan bazı çalışmalarda ise her iki cinsiyet içinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulut'a (2012) göre, cinsiyete göre değer eğilimlerinin iyilikseverlik, uyarılım, uyma ve güvenlik alt değerlerinde farklılaştığı, erkek öğrencilerin uyarılım eğilimlerinin kadın öğrencilerin uyarılım eğilimlerinden daha yüksek olduğu, kadın öğrencilerin iyilikseverlik, uyma ve güvenlik eğilimlerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuş ve kullandıkları ölçek bu çalışmada kullanılanlardan farklıdır. Mehmedoğlu' na (2006) göre, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla hazcılık, öz yönelim, evrenselcilik, iyimserlik, gelenek ve güvenilirlik değerlerine erkek öğrencilerin ise kadın öğrencilere oranla güç, başarı, uyarılım ve uyma değerlerine daha fazla önem verdikleri görülmekte ancak kullandıkları ölçek bu çalışmada kullanılanlardan farklıdır. Bacanlı (2002) tarafından öğretmen adayları arasında yapılan bir araştırmada, erkek öğrencilerin geleneklere saygılı olmayı ve dindarlığı daha çok ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Yapılan bir diğer araştırmada ise, ahlaki değerler erkeklerde ikinci, kadınlarda üçüncü tercih olarak ortaya çıkmaktadır. Burada en çok dikkat çekici olan husus sosyal değerlerin tercih sıralamasında görülmektedir. Zira anlamlı olmasa da, kadınlarda birinci sırayı alan sosyal değerler, erkeklerde üçüncü sıraya düşmektedir. Ayrıca kadınlarda altıncı sırada olan siyasal değerler erkeklerde dördüncü sıraya yükselmektedir. Sosyal değerlerin tercih sıralamasında kadın öğrencilerin önde olması, cinsiyet özellikleriyle de ilişkili olarak, onların

çevrelerine şefkat, merhamet ve sevgi ile baktığı, siyasal değerleri daha çok tercih eden erkek öğrencilerin ise yine cinsiyet özelliklerinden kaynaklanan duygularla sosyal çevrelerine karşı güçlü, otoriter ve söz sahibi bir konumda olmak istedikleri şeklinde yorumlanmış ve kullandıkları ölçek bu çalışmada kullanılandan farklıdır. Allport, Vernon ve Lindzey (1970) yaptıkları araştırmalarda erkeklerin teorik, ekonomik ve politik değerlere, kadınların ise estetik, dini ve sosyal değerlere daha fazla önem verdiklerini tespit etmişlerdir. Diğer çalışmalara göre ise cinsiyetin değer tercihlerinde etkili bir rol oynamadığı görülmüştür. Özkul (2007) ise yaptığı araştırmada cinsiyetin yaşam değerleri üzerinde etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Yılmaz, Avşaroğlu ve Deniz (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise, öğretmen adaylarının değer tercihlerinin incelendiği çalışmada cinsiyet ve değer tercihleri arasında bir farklılaşma bulunmamıştır. Turan ve Aktan (2008), Yılmaz (2011), Yapıcı ve Zengin (2003) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri yaş değişkenine göre incelendiğinde, katılımcıların değer algıları yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemiştir. Yapılan analiz sonucuna göre katılımcıların puan ortalamaları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Buna göre hem ölçek hem de alt boyutlar için yaşları daha küçük ya da daha fazla kişilerin benzer düşündükleri ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle, katılımcıların değer algıları yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Bu sonuç Avcı ve Faiz'in (2019) yaptığı çalışma, bizim bulgumuzla örtüşmüştür. Diğer yapılan araştırmalardan Dilmaç'ın (2008) çalışmasında ise, 17-20 yaş ile 21-24 yaş arasındaki öğretmen adaylarının öz yönelim değeri boyutunda $P < .05$ düzeyinde 17-20 yaş grubu daha anlamlı farklılık olduğunu bulmuş ancak kullandığı ölçek bu çalışmada kullanılandan farklıdır.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri yaşadığı yer değişkenine göre incelendiğinde, yapılan analiz sonucuna göre katılımcıların puan ortalamaları yaşadıkları yere göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu sonuç Köksöy ve Taşdemir (2019) ile Avcı ve Faiz'in (2019) yaptığı çalışmaların sonuçları ile bu çalışmanın bulgularını desteklemiştir. Ancak yapılan diğer çalışmalarda yaşadığı yerin etkisinin olduğu bulunmuştur. Dilmaç'ın (2008) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının yaşadıkları yerleşim yerlerine göre değer algılarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine baktığımızda uyma değerinde 25.20 ile en yüksek aritmetik ortalamayla ilçede yaşayanlar olduğu görülmüştür. Geleneksellik değerinde 30.38 ile köy-beldede yaşayanlar, iyimserlik değerinde 31,86 ile köy-beldede yaşayanlar, evrensellik değerinde 51.23 ile ilçede yaşayanlar, öz yönelim değerinde 31.33 ile ilçede yaşayanlar, uyarılma değerinde 16.77 ile ilçede yaşayanlar, hazcılık değerinde 17.29 ile ilçede yaşayanlar, başarı değerinde 24,10 ile köy-beldede yaşayanlar, güç değerinde 20.01 ile ilçede yaşayanlar ve güvenlik değerinde ise 33.08 ile ilçede yaşayanlar aritmetik ortalamaları bakımından diğer yerleşim yerlerine oranla yüksek puana sahiptirler ve kullanılan ölçek farklıdır. Mehmedoğlu (2006), öğrencilerin yaşamları/ doğdukları yer itibarıyla, köy-kasaba ve şehir-büyükşehir şeklinde iki gruba ayırmıştır. Araştırmaya göre hazcılık ve güç değerlerine, köy-kasaba doğumlu olanların şehir-büyükşehir doğumlu olanlara göre iyilikseverlik, gelenek ve güvenlik değerlerine biraz daha fazla önem verdikleri görülmekte ancak kullandıkları ölçek bu çalışmada kullanılandan farklıdır.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri okuduğu bölüm değişkenine göre incelendiğinde, yapılan analiz sonucuna göre katılımcıların toplumsal değer ve özgürlük düzeylerinin bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Ancak bölüm değişkeni açısından Çağdaş Türk Edebiyatı bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek düzeye sahip oldukları ifade edilebilir. Bunun nedeninin ise, farklı kültürleri, değerleri, kültür öğelerini içeren dersler aldıkları ve toplumsal değerleri içeren kitaplar okuyup, içselleştirdikleri ve dolayısıyla yaşantısal hale getirdikleri tahmin edilmektedir. Ayrıca Yıldırım' a (2016) göre hem mesleki değer ölçeğinin toplamından elde edilen puanlar hem de farklılıklara saygı alt boyutundan elde edilen puanlar açısından anabilim dalları arasında sözel

ağırlıklı derslere sahip bölümler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırmanın sonucu bu çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Köksöy ve Taşdemir (2019) yaptıkları çalışmada ise, adayların içinde buldukları programlar evrenselcilik, hazcılık, iyilikseverlik ve güvenlik değeri eğilimlerini etkilediğini bulmuştur. Yapıcı (2012) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının değer yönelimlerine yönelik elde ettiği bulgulara göre, Fen ve Teknoloji Öğretmenliği güç, başarı, uyarılım; İngilizce Öğretmenliği hazcılık; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği evrensellik, geleneksellik ve iyilikseverliğe en çok değer veren bölümler olmuştur. Zaman içindeki değişimler incelendiğinde, Felsefe Grubu Öğretmenliği'nde başarı, iyilikseverlik, uyma ve güvenlik; Resim-İş Öğretmenliği'nde ise dindarlığa verilen değer azalmıştır. İngilizce Öğretmenliği'nde başarı, iyilikseverlik, uyma, güvenlik ve dindarlığa verilen önem azalırken, hazcılığa verilen önem artmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi'nde özyönelim, iyilikseverlik ve uyma değerlerine; Sınıf Öğretmenliği'nde evrenselliğe; Bilgisayar Öğretmenliği'nde ise özyönelime verilen değerlerin arttığı bildirilmiştir. Farklı diğer bir çalışmada ise, Coşkun (2017) öğrencilerin öğrenim gördükleri lisans programının değer yönelimlerini anlamlı şekilde farklılaştırmadığını raporlamıştır.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri sınıf düzeyine göre incelendiğinde, yapılan analiz sonucuna göre katılımcıların puan ortalamaları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Keskin ve Sağlam'ın (2014) yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerine göre maneviyat boyutunda ($\chi^2=9.222$) 2. ve 3. sınıf öğrencileri; özgürlük boyutunda ($\chi^2=7.695$) 1. ve 2. sınıf öğrencileri lehine anlamlı ($p<.05$) bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Maneviyat boyutu ele alındığında 2. (SO=149.92) ve 3. sınıfta (SO=141.16) öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının 4. sınıfta (SO=114.52) öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarına göre maneviyat değerine ilişkin daha olumlu görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Sıralar ortalamasına bakıldığında 2. sınıfta öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının romantik değerler (SO=147.65) ve fütüvvet (SO=147.86) değerlerinde en yüksek ortalamaya sahipken, 3. sınıfta öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının materyalistik değerler (SO=141.23) ve insan onuru (SO=142.96) değerlerinde en yüksek ortalamaya sahip olduğu bildirilmiş ve kullanılan ölçek bu çalışma ölçeği ile aynıdır. Ayrıca Tanrıoğlu'na (2019) göre öğretmen adayları okullarının ilk üç yılında birinci derece değer tercihleri muhafazakar değerler olma eğilimindedir. Bununla birlikte dördüncü sınıfa ulaştıklarında, birinci sıra değer öncelikleri evrensel değer türüne kaymaktadır. Sosyal bilgiler öğrencileri dışındaki tüm öğrenciler, davranışlarını yönlendiren birincil değerler olarak muhafazakar değerleri tercih etmişlerdir. Coşkun' un (2017) yaptığı çalışmada ise evrenselcilik, gelenek ve güvenlik birey düzeyi değerlerinde elde edilen puanların, üçüncü sınıf öğrencileri lehine anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Öğretmen adaylarının değer ifadeleri tercihleri medeni duruma göre incelendiğinde, katılımcıların puan ortalamaları medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu değişkenle ilgili literatürde herhangi bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

Bu çalışma öğretmen adaylarının sahip olduğu değerler alanında yapılmış benzer çalışmalardan biri olup, sonuçları itibarıyla Türkiye'de yapılan önceki araştırmalara farklı özellikler taşımaktadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi esas alınmıştır. Bu araştırmanın sonucunda toplumsal değer [yardımseverlik, tevazu (alçakgönüllülük), toplumsal huzur, nezaket, saygı, yaşama hakkı, sorumluluk, tutarlılık (davranışlarda), hoşgörü, (öz disiplin) ve entelektüel değerler (beden sağlığı, akıl/ruh sağlığı, çalışma, bilgi, başarı, kişisel gelişim)] açısından cinsiyetler arası farklılık bulunmuştur. Toplumsal değer için kadınların puan ortalaması 84.69, erkeklerin ortalaması 81.93'ten daha yüksektir. Benzer şekilde Entelektüel Değerler için kadınların ortalaması 41.63 ile erkeklerin ortalaması 39.98'dan daha yüksektir. Farklı bölümden öğretmen adaylarının değer algıları ortalamaları arasındaki farklılık için ise toplumsal değer [yardımseverlik, tevazu (alçakgönüllülük), toplumsal huzur, nezaket, saygı, yaşama hakkı,

sorumluluk, tutarlılık (davranışlarda), hoşgörü, öz disiplin) ve özgürlük değeri (özgürlük/bağımsızlık, kültür, emek)] alt boyutunda anlamlı düzeyde Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğretmen adayları için farklılaşma bulunmuştur. Katılımcıların değerler toplamının, entelektüel değerler, romantik değerler ve fütüvvet puan ortalamalarının bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği, diğer puan ortalamalarının ise farklılık göstermediği görülmektedir. Toplam olarak Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin puan ortalaması 307.69, diğer bölüm öğrencilerinin ortalamasından 300.86'dan daha yüksektir. Entelektüel değerler için Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin puan ortalaması 41.81, diğer bölüm öğrencilerinin ortalaması 40.44'ten daha yüksektir. Romantik değerler için Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin puan ortalaması olan 21.19, diğer bölüm öğrencilerinin ortalamasından 19.77'den daha yüksektir. Fütüvvet için Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin puan ortalaması 16.05, diğer bölüm öğrencilerinin ortalaması 15.32'den daha yüksektir. Sıra ortalamalarına göre her iki boyut için de Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek düzeye sahip oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların ölçek toplam ve alt boyutlarının hiçbirinin sınıfa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Buna göre 4. sınıfta ya da farklı bir sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları değerler konusunda benzer düşünmektedir. Yapılan analiz sonucuna göre katılımcıların puan ortalamaları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Buna göre hem ölçek hem de alt boyutlar için yaşları daha küçük ya da daha fazla kişilerin benzer düşündükleri ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, katılımcıların değer algıları yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Katılımcıların insan onuru düzeylerinin yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bu bulguya göre yaşı daha küçük ya da daha fazla olan katılımcılar benzer insan onuru düzeyine sahiptir. Katılımcıların puan ortalamaları yaşadıkları yere göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Buna göre hem ölçek hem de alt boyutlar için küçük ya da daha büyük yerde yaşayan kişilerin benzer düşündükleri ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle, katılımcıların değer algıları yaşadıkları yere bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Katılımcıların ölçek toplam ve alt boyutlarının hiçbirinin sınıfa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Ayrıca ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların sonuçlarının daha genel geçer hale gelmesi için ülkemizin diğer bölgelerinde de benzer araştırmaların yapılarak sonuçlarının bilim dünyası ile paylaşılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde değerler eğitiminin etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için;

- Okullarımızda hangi değerlerin verileceği konusunda geniş toplumsal ittifakın oluşması gerekir.
- Değerler eğitiminin, ailede başlayan ve bireyin yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreç olmasından dolayı, hangi eğitim kademesinde, hangi sınıfta ve ne boyutta verileceğinin belirlenmesi gerekir.
- Değer eğitimi sadece okullarda verilir ise öğrenciler evde ve okulda karşılaştıkları değerler arasında seçim yapmak zorunda kalacaklardır. Bu tür bir sorunla karşılaşmamak için, okul-aile birliklerine büyük görev düşmektedir. Amaçları sadece okulun maddi ihtiyaçlarını gidermek olarak düşünülen ya da uygulamaları itibariyle öyle görünen okul-aile birliklerinde, okullarda öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler velilere anlatılmalıdır. Hatta değer eğitimi sürecine seminerler, konferanslar gibi eğitsel faaliyetlerle ailelerin de katılmaları sağlanmalıdır. Önerilecek kitapları, öğrencinin okuması sağlanmalı, kitapla ilgili dönütler alınmalıdır.
- Öğretmen adayları lisans döneminde değer öğretimi konusunda bilgilendirilmeli, bu konuda uygulamalı çalışmalar yaptırılmalıdır. Mezun olup ataması yapılan öğretmenlerin, değerler öğretimi konusunda bilgilendirilmesine hizmet içi eğitim kursları ile devam edilmelidir.

- Değerlerin çocuklara öğretiminde okul ve aile, iş birliği içinde olmalıdır. Veli ve öğretmen koordineli çalışmalar yapılmalıdır.
- Değerler eğitiminde, öğrencilerin belirlenen değerleri kazanmaları ve geliştirmeleri için sadece okulda gerçekleştirilen çalışmalar, öğretmen, okul yöneticisi ve diğer çalışanların bu eğitimi desteklemesi yeterli değildir. Aileler de okuldaki değerler eğitimi çalışmalarını desteklemeli, bu eğitimle tutarlı bir biçimde çocuklarına örnek olmalıdırlar.
- Değerlerin öğretiminde ülke genelinde aynı ilköğretim programı kullanılmakta ve bu durum öğretmen görüşlerine göre sıkıntı yaratmaktadır. Bu nedenle değerlerin öğretiminde bölgesel farklılıklar göz önüne alınarak alternatif etkinlikler veya destekleyici çalışmalarla programda düzenlemeler yapılabilir.
- Toplum yararına olan sosyal beceriler, değerler ve davranışlar kazanmayı ve bunları içselleştirmeyi teşvik eden programlar, konu alanı içeriği ile doldurulmuş olmaktan çok, beceriler ve değerler etrafında tasarlanmalı, programdaki diğer disiplinlerle bütünleştirilmelidir.
- Değerler eğitimi programında, değerler öğrencilere dayatılmamalıdır. Öğrencilerin, çalışmalar sırasında, değerlerle ilgili özgür bir biçimde seçim yapmaları, yaptıkları tercihlere değer vermeleri, tercihlerini ifade etmeleri, tercihlerine uygun davranışlarda bulunmaları ve söz konusu değerleri içselleştirmeleri sağlanmalıdır.
- Değerler eğitimi ile ilgili sistemli çalışmaların kademeli olarak okullardaki tüm sınıf düzeylerine ve programlara yayılması sağlanmalıdır.
- Programda kazandırılması amaçlanan değerler, değerler eğitiminde izlenebilecek yöntemler ve bu yöntemlerin uygulanışı hakkında öğretmen adayları ve öğretmenler eğitilmelidir.

Kaynakça

- Akıtürk, H. K. ve Bağçeli Kahraman, P. (2019). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 267-294. DOI: 10.34234/ded.563493
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26108/275072> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Allport, G. W., Vernon, P. E., & Lindzey, G. (1970). *Manual study of values*. (3rd Edition). Boston: Houghton Mifflin.
- Arslan, M. (2004). *Türk eğitim sisteminde değerler sorunu ve eğitim programlarına yansımaları*. Uluslararası Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. İstanbul 26-28 Kasım. Türkiye.
- Arslan Z. Ş. ve Yaşar F. T. (2003). Yükselen “Değer” Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 8-11. https://media.dem.org.tr/dir/dem/dem/yayin/goruntuleme/20181207195235_0.pdf adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Avcı, E. K. ve Faiz, M. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çok Boyutlu Sosyal Değerler Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 108-128. DOI: 10.17556/erziefd.478416
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29198/312593> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Bacanlı, H. (2002). *Değer tercihleri: Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve Günlük Hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12-19. <https://dem.org.tr/yayin/dem-dergi/2007/07/dem-dergi-sayi-1> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.

- Buluç, B. ve Uzun, E. B. (2020). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Değer Hiyerarşileri. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 13(2), 29-46. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1229981> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Bulut, S. S. (2012). Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(3), 216-238. DOI: 10.7884/teke.73
- Canpolat, E., Kaya, M. ve Küçüktağ, İ. (2010). *Öğretmen adaylarının değer algısı*. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Elazığ 20-22 Mayıs. Türkiye.
- Cheng, R. H., Lee, C. K. J. & Lo, L. N. (2006). *Values education for citizens in the new century: meaning, desirability and practice*. In Values Education for Citizens in the New Century: The Chinese University Press.
- Çalışkan, H. ve Sağlam, H. İ. (2012). Hoşgörü Eğilim Ölçeğinin Geliştirilmesi ve İlköğretim Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1431-1446. <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/hosgoru-egilim-olcegi-toad.pdf> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Çalışkur, A., Demirhan, A. ve Bozkurt, S. (2012). Değerlerin Belirli Meslek Alanları ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1, 219-236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/20822/222882> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Çileli, M. & Tezer, E. (1998). Life and Value Orientations of Turkish University Students. *Adolescence*, 33(129), 219-224. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29191/312548> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Coşkun, M. K. (2017). Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmen Adaylarının Değer Yönelimleri: İlahiyat-DKAB Karşılaştırması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 507-516. DOI: 10.18506/anemon.291230
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88. <https://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-15-makale-3.pdf> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkkılı, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29184/312501> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Doğan, İ. (2007). *Türk eğitim sisteminde değer sorunu*. Değerler ve Eğitimi Sempozyumu. İstanbul: Türkiye. 615-634.
- Doğanay, A. (2011). *Değerler eğitimi, sosyal bilgiler öğretimi ve demokratik vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erdem, A. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29196/312580> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Eser, A. (2012). İlköğretim öğrencilerinin insani değer düzeyleri ile çevresel tutumları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Gündüz, M. (2019). Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Hoşgörü Düzeylerinin Belirlenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 6(2), 42-52.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık, s.27.
- Kamer, S. T. ve Şahin, M. (2021). Değerlere ve Değerler Eğitimine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(230), 725-744. DOI: 10.37669/milliegitim.705356
- Kale, N. (2007). *Nasıl bir değerler eğitimi*. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. İstanbul: 26-28 Kasım 2004 Türkiye.
- Keskin, U. ve Sağlam, H. İ. (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarının İnsani Değerlere Sahip Olma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 81-101. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suje/issue/20635/220043> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Köksöy, A. M. ve Taşdemir, İ. (2019). Factors Affecting Teacher Candidates' value Preferences. *International Journal of Progressive Education*, 15(6), 102-121. DOI: 10.29329/ijpe.2019.215.7

- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76. <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320000000m000233.pdf> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam. p.478.
- McLaughlin, T. H. (2000). Citizenship Education in England: The Crick Report and Beyond. *Journal of Philosophy of Education*, 34(4), 541-570. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.00194> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Mehmedoğlu, U. (2006). *Gençlik, değerler ve din: Küreselleşme, ahlak ve değerler*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Memiş, A. ve Gedik, E. G. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 123-145. <https://philpapers.org/rec/MEMSRD> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Munn, P. (1995). *Values education in Scottish schools*. Vernieuwing van leraarschap en lerarenopleiding. Leuven: Gavant.
- Ng, M. M. L. (2006). *Valuation, evaluation, and value education-on acquiring the ability to value: A philosophical perspective*. Values Education for Citizens in the New Century, 49-66.
- Özdemir, S., ve Sezgin, F. (2011). Öğretmen Adaylarının Bireysel ve Örgütsel Değerler ile Öğrencilerde Görmek İstedikleri Değerlere İlişkin Önem Sırası Algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-21. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21648/232726> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Özkuş, A. S. (2007). Yaşam ve çalışma değerlerini etkileyen faktörler SDÜ öğrencileri üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta
- Pala, A. ve Gögebakan Yıldız, D. (2019). Öğretmen Adaylarının Etik Değerlere İlişkin Görüşleri: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Örneği. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(4), 1005-1025. <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/50809/545147> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Powney, J., Cullen, M-A., Schlapp, U., Johnstone, M. & Munn, P. (1995). *Understanding values education in the primary school*. Scotland: The Scottish Council for Research in Education. p.90.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 75-90. <https://ded.dem.org.tr/tr/makale/ogretmen-adaylarinin-deger-tercihleri-giresun-egitim-fakultesi-ornegi> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Serin, M. K. & Buluç, B. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Değer Algıları İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 273-290. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/22603/241518> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Solomons, I., & Fataar, A. (2011). A Conceptual Exploration of Values Education in the Context of Schooling in South Africa. *South African Journal of Education*, 31(2), 224-232. DOI: 10.4314/saje.v31i2.66456
- Tanrıoğlu, Z. M. (2016). Value Priorities of Teacher Candidates in the Education Faculty of Pamukkale University in Denizli, Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 66, 159-174. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/622977> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Taşdan, M. (2010). Türkiye'deki Resmi ve Özel İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Bireysel Değerleri ile Okulun Örgütsel Değerleri Arasındaki Uyum Düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(16), 113-148. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108246> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Taylor, M. (1994). *Values education in Europe: a comparative overview of a survey of 26 countries in 1993*. Slough, United Kingdom: National Foundation for Educational Research. p.207.
- Tozlu, N. (2003). *İnsandan devlete eğitim*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s.280.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26112/275108> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.

- Urfalı Dadandı, P. ve Kırımlı, B. (2017). Türkçe ve İngilizce Öğretmeni Adaylarının Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(4), 759-777. DOI: 10.17244/eku.347810
- Uzunkol, E. ve Oz, G (2019). Views of Primary School Teacher Candidates About Values Education and Future Oriented Plans on Values Education. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11(3), 46-61. <https://doi.org/10.15345/iojes.2019.03.004> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Ünal, F. (2011). Öğretmenlerin Öğrencilerine Kazandırmak İstedikleri Değerlere Yönelik Bir İnceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 4, 3-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eibd/issue/22682/242208> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Veugelers, W. (2000). Different Ways of Teaching Values. *Educational Review*, 52(1), 37-46. <https://doi.org/10.1080/00131910097397> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Weber, M. (1990). *Theories of modernity and post modernity*. (1st edition). London: Sage. Publications Ltd. p.192.
- Winter, P. A., Newton, R. M., & Kirkpatrick, R. L. (1998). The Influence of Work Values on Teacher Selection Decisions: The Effects of Principal Values, Teacher Values, and Principal-Teacher Value Interactions. *Teaching and Teacher Education*, 14(4), 385-400. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(97\)00046-2](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(97)00046-2) adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Yaman, F. (2012). Toplumda Kişisel Marka Olmak: Türkiye'nin Kişisel Markaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 182-197. <http://www.itobiad.com/tr/download/article-file/92715> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Yapıcı, A., Kutlu, M. O. ve Bilican, F. I. (2012). Öğretmen Adaylarının Değer Yönelimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 129-151. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6156/82729> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Yapıcı, A. ve Zengin, Z. S. (2003). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 173-206. <https://philpapers.org/rec/YAPLFR> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Yıldırım, T. (2018). Tarih Öğretmen Adaylarının Programdaki Değerlere İlişkin Değer Hiyerarşileri, Gerekçeleri ve Önerileri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 296-320. DOI: 10.26466/opus.404219
- Yılmaz, E., Avşaroğlu, S. ve Deniz, M. (2010). An Investigation of Value Preferences of Teacher Candidates. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 4943-4948. doi:10.1016/j.sbspro.2010.03.800
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302505> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Yılmaz, K. (2011). Eğitim Fakültelerinin Sosyal Sorumluluğu ve Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi: Nitel Bir Araştırma. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(2), 86-108. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/304166> adresinden 29.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Zajda, J. (2009). *Values, education and multiculturalism in the global culture: global values education*. New York: Springer.

Extended Abstract

Introduction

Values play an important role in influencing people's attitudes and behaviors, in determining and shaping attitudes and behaviors. Values are very effective in influencing people's perspectives on the world, developing and changing human perceptions.

With this awareness, studies on values education in our country have gained momentum in recent years, and many theses, articles, papers, etc. studies have been prepared in this field. Especially in 2003, in the comprehensive studies carried out by the Ministry of National

Education on the curriculum, "values education" was directly included in many course contents. For example, the values to be given directly in many curricula, especially in social studies, life studies and Turkish lessons, were specified, and it was requested to include texts related to these values in the course and workbooks.

In this study, it was aimed to examine the value expression preferences of teacher candidates from different education faculties studying at Muğla Sıtkı Koçman University summer school. In line with this general purpose, answers to the following questions were sought.

1. What is the importance of teacher candidates' value expressions?
2. Do pre-service teachers' preferences for value expressions differ according to the gender variable?
3. Do pre-service teachers' preferences for value expressions differ according to the age variable?
4. Is there a difference between pre-service teachers' preferences for value expressions and where they live?
5. Is there a difference between pre-service teachers' preferences for value expressions and their departments?
6. Is there a difference between pre-service teachers' preferences for value expressions and their grade level?
7. Is there a difference between pre-service teachers' preferences for value expressions and their marital status?

Methodology

The study group of the research consists of a total of 268 teacher candidates, 168 female and 100 male, who are studying at the summer school of Mugla Sitki Kocman University Faculty of Education. The values scale developed by Dilmac, Arıcak, and Cesur (2014) was used to examine the value expression preferences of teacher candidates. The sub-dimensions of the scale are "social values", "career values", "intellectual values", "spirituality", "materialistic values", "human dignity", "romantic values", "freedom", "futuvvet". As a result, it can be stated that high value expectations were obtained for all dimensions in all 9 sub-dimensions in the Values Scale. In analyzing the data, descriptive statistics, unrelated samples t-test, Mann Whitney U test, one-way analysis of variance and Kruskal Wallis H test techniques were used. SPSS 25 statistical analysis program was used.

Findings And Discussion

This study is one of the similar studies conducted in the field of values possessed by pre-service teachers, and its results differ from previous studies conducted in Turkey. As a result of the research, it was based on examining the value perceptions of teacher candidates in terms of different variables. As a result of the research, social values (benevolence, modesty (humility), social peace, kindness, respect, right to life, responsibility, consistency (behaviours), tolerance, self-discipline) and intellectual values (physical health, mental health, work, knowledge, there was a difference between the genders in terms of success, personal development. For social value, the average score of girls is 84.69, and the average of boys is higher than 81.93. Similarly, for Intellectual Values, the average for girls is 41.63, which is higher than the average for boys 39.98. For the difference between the mean value perceptions of teacher candidates from different departments, social value (benevolence, modesty (humility), social peace, courtesy, respect, right to life, responsibility, consistency (behaviors), tolerance, self-discipline) and freedom value (freedom/independence), culture, labor) sub-dimension, a significant differentiation was found for prospective teachers of Contemporary Turkish Language and Literature department. It is seen that the mean scores of the participants in total values, intellectual values, romantic values and futuwwa differ significantly according to the department, while the other score averages do not differ. In total, the average score of Contemporary Turkish Language and Literature students is 307.69, higher than the average of

300.86 students from other departments. For intellectual values, the average score of Contemporary Turkish Language and Literature students is 41.81, and the average of students from other departments is 40.44. For romantic values, the average score of Contemporary Turkish Language and Literature students is 21.19, which is higher than the average of 19.77 students from other departments. For Fütüvvet, the average score of Contemporary Turkish Language and Literature students is 16.05, and the average of students from other departments is 15.32. According to the mean rank, it can be stated that Contemporary Turkish Language and Literature students have a higher level than the students of other departments for both dimensions. It is seen that none of the scale total and sub-dimensions of the participants differed significantly according to the class. Accordingly, pre-service teachers studying in the 4th grade or in a different class think alike about values. According to the results of the analysis, the average score of the participants does not differ significantly according to age. Accordingly, it can be stated that younger or more people think alike for both the scale and the sub-dimensions. In other words, the value perceptions of the participants do not change significantly depending on their age. It is seen that the human dignity levels of the participants do not differ significantly according to age. According to this finding, participants who are younger or older have a similar level of human dignity. The average scores of the participants do not differ significantly according to the place they live. Accordingly, it can be stated that people living in small or larger places think alike for both scale and sub-dimensions. In other words, the value perceptions of the participants do not change significantly depending on where they live. It is seen that none of the scale total and sub-dimensions of the participants differed significantly according to the class. In addition, in order for the results of the studies conducted in this field in our country to become more generally valid, there is a need to conduct similar studies in other regions of our country and share the results with the scientific world.

---

*Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.